

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษากระบวนการผลิตตำรับยาเข้ากัญชาหมวด ก จำนวน 16 ตำรับ
และเครื่องยากลางปรุงสูตรผสมกัญชาต้นแบบ ตามกรรมวิธีการปรุงยาแผนโบราณ
เพื่อใช้ในทางการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

โดย

เภสัชกรศศิพงศ์ ทิพย์รัชดาพร และคณะ
โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

17 สิงหาคม 2563

ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษากระบวนการผลิตตำรับยาเข้ากัญชาหมวด ก จำนวน 16 ตำรับ
และเครื่องยากลางปรุงสูตรผสมกัญชาต้นแบบ ตามกรรมวิธีการปรุงยาแผนโบราณ
เพื่อใช้ในทางการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

บทคัดย่อ

กัญชา เป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ ตาม พรบ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ซึ่งเมื่อค้นข้อมูลย้อนกลับไปเกี่ยวกับการนำกัญชามาใช้ ถูกนำมาใช้ทางการแพทย์แผนไทยพบว่ามีการใช้กัญชาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งการศึกษานี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตยาตำรับเข้ากัญชา หมวด ก. ต้นแบบ จำนวน 16 ตำรับ ประกอบด้วย 1. สุขไสยาสน์ 2. น้ำมันสนั่นไตรภพ 3. ยาทำลายพระสุเมรุ 4. ยาทัพยาศิคุณ 5. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง 6. ยาแก่นอนไม่หลับ /ยาแก้ไข้หอมเหลือง 7. ยาไฟสาลี 8. ยาทาริตสีดวงทวารหนักและโรคนิวหนิง 9. ยาแก้ลมแก้เส้น 10. ยาอโกลยสาลี 11. ยาอัมฤตโอสถ 12. ยาแก้โรคจิต 13. ยาแก้สั่นชมาต กล่อนแห้ง 14. ยาอัคคินิวคณะ 15. ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย 16. ยาไฟอาวุธ ตามกรรมวิธีการปรุงยาแผนโบราณเพื่อใช้ในการรักษาและวิจัยทางการแพทย์แผนไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งแต่การคัดเลือก การแปรรูป การเตรียมเครื่องยา ก่อนปรุงยาของวัตถุดิบกัญชาและสมุนไพร อื่นๆที่เป็นส่วนประกอบของตำรับยาทั้ง 16 ตำรับ รวมไปถึงการศึกษาวิธีการปรุงผสมตำรับยาแผนไทยทั้ง 16 ตำรับที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า วัตถุดิบกัญชาและสมุนไพรส่วนใหญ่สามารถหาได้ภายในประเทศ มีบางส่วนที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศเช่น ยิงโสม เทียนดำ เทียนแดง โกรฐเชียง โกรฐสอ เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบสมุนไพรจำนวน 12 ชนิดใน 94 ชนิดที่จะต้องมีการระงับหรือฆ่าฤทธิ์ก่อนนำไปปรุงยา ได้แก่ กัญชา มหาหิงค์ ยาดำ ทองดี เกลือ เปลือกหอยโข่ง เปลือกหอยขม เปลือกหอยแครง เป็ยผู้ อุดพิต บุกรอและรากระย้อมน้อย ขั้นตอนการผลิตตำรับยาผง 15 ตำรับพบว่า สมุนไพรส่วนประกอบในตำรับมีทั้งชนิดที่เป็นผงแห้งและชนิดผงเปียกที่มีความชื้นสูง ซึ่งในกระบวนการผลิตนั้นควรทำการผสมวัตถุดิบผงแห้งก่อนที่ละลายการด้วยวิธีการผสมแบบเรขาคณิตแล้วจึงนำผงยาแห้งทั้งหมดที่ผสมได้มาผสมกับวัตถุดิบผงเปียกในขั้นตอนสุดท้ายด้วยวิธีการผสมแบบเรขาคณิตเช่นเดียวกันจนผงยาเข้ากันดี แล้วทำการสุมผงยาจากถังผสมส่วนต้น-กลาง-ปลาย เพื่อดูความเข้ากันของผงยา และนำผงยาที่ผสมได้ไปวัดความชื้นโดยกำหนดไว้ไม่เกิน 7 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ก่อนนำไปบรรจุลงภาชนะบรรจุ ขั้นตอนการผลิตยาน้ำมันสนั่นไตรภพ ผู้วิจัยใช้ใบกัญชาสดและพืชสดจำนวน 8 ชนิดมาคั้นน้ำแยกตามชนิดของพืชแล้วจึงนำมาหุงในน้ำมันงาขาวและงาคั่วที่ผสมรวมกันในอัตราส่วน 50 ต่อ 50 โดยใช้ความแรงไฟที่ระดับปานกลางหุงจนกว่าจะเหลือเฉพาะส่วนของน้ำมันแล้วจึงเติมผงสมุนไพรแห้งลงไปแล้วกรองเอาแต่ส่วนของน้ำมันเพื่อบรรจุลงภาชนะบรรจุ

ผลการวิเคราะห์ปริมาณสารปนเปื้อนจากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ พบว่า ตำรับยาแผนไทยเข้ากัญชา 15 ตำรับในรูปแบบยาผง ผ่านการตรวจวิเคราะห์เชื้อ โลหะหนัก และยาฆ่าแมลง และได้กระจายให้กับโรงพยาบาลต่างๆเพื่อใช้ในการรักษาและการวิจัยแล้วทั้งสิ้น 511 โรงพยาบาลทั่วประเทศ

คำสำคัญ : ยาแผนไทย กัญชา 16 ตำรับ

Abstract

Narcotic Act B.E. 2522 7th edition 2019 assigned cannabis (*Cannabis sativa* L.) to narcotics type 5 which is for medical benefit use. There are evidences indicate that cannabis was used as medical benefits since King Narai the Great era. The objective of this study is to investigate sixteen cannabis formulas production process. The Thai cannabis formulas feature 1.Suk-Sai-Yad 2.Sa-Nan-Trai-Pob oil 3.Tum-Lai-Pra-Su-Men 4.Tup-Pa-Ya-Thi-Khun 5.Kae-Lom-Khuen-Bueang-Sung 6.Kae-Non-Mai-Lup/Kae-Khai-Pom-Lueang 7 .Pai-Sa-Lee 8 .Rid-See-Daung-Ta-Wan-Lae-Rok-Pheu-Nang 9.Khae-lom-Kae-Sen 10.Ar-Pai-Sa-Lee 11. Am-Ma-Rid-O-Sod 12.Kae-Rok-Jid 13. San-Tha-Kad-Klon-Hang 14 .Ak-ki-Ne-Wa-Ka-Na 15 .Nao-Wa-Na-Ree-Wa-Yo and 16 .Fai-Ar-Wud. The production process comply with Thai Traditional Medicine for treating and diagnosing. The process was conduct since the assorting and processing steps of cannabis and other raw materials in the formulas, include studying how to compound those sixteen cannabis formulas according to Thai traditional medicine. This study found that most of the cannabis and other raw materials can be found in Thailand, some of them have to be imported from foreign country such as, ginseng (*Panax ginseng* C.A.Meyer.), black-cumin (*Nigella sativa* L.), garden cress seed (*Lepidium sativum* L.), *Angelica sinensis* (Oliv.) Diels, and *Angelica dahurica* (Hoffm.) Benth. & Hook.f. ex Franch. & Sav.), etc. Twelve out of ninety-four raw materials have to be detoxicated before the production process, for instance, cannabis, *Ferula assa-foetida* L., *Aloe vera* (L.) Burm.f, *Gloriosa superba* L., sodium chloride, *Pila ampullaceal* shell, pond snail shell, cockle shell, (Walled Cowry, *Cypraea obvelata* Lamarck, *Typhonium trilobatum* (L.) Schoot., *Amorphophallus paeoniifolius* (Dennst.) Nicolson., and *Rauwolfia serpentina* (L.) Benth. ex Kurz. In the fifteen cannabis formulas powder production process, this study found that some of the raw material are dry powders and some are in paste forms. Method of production process, mix the dry powder compositions then blend the dry compound into paste compound, both steps with geometric mixing technique. The mixtures was extracted randomly from different location of the mixer (top-middle-bottom) to assess drug uniformity and moisture (not more than 7%w/w) before pack the cannabis formula into sachet dosage form. For Sa-Nan-Trai-Pob oil, fresh cannabis leaves and other eight fresh raw material were made into herbal extracts thence prepare in black sesame seeds and white sesame seed oil (50:50 portion) with middle heat level until only oil mixture remain. After that add dry powder compositions into oil mixture, filtrate until oil mixture only was present then pack into bottle.

Keyword: 16 Thai cannabis formulas